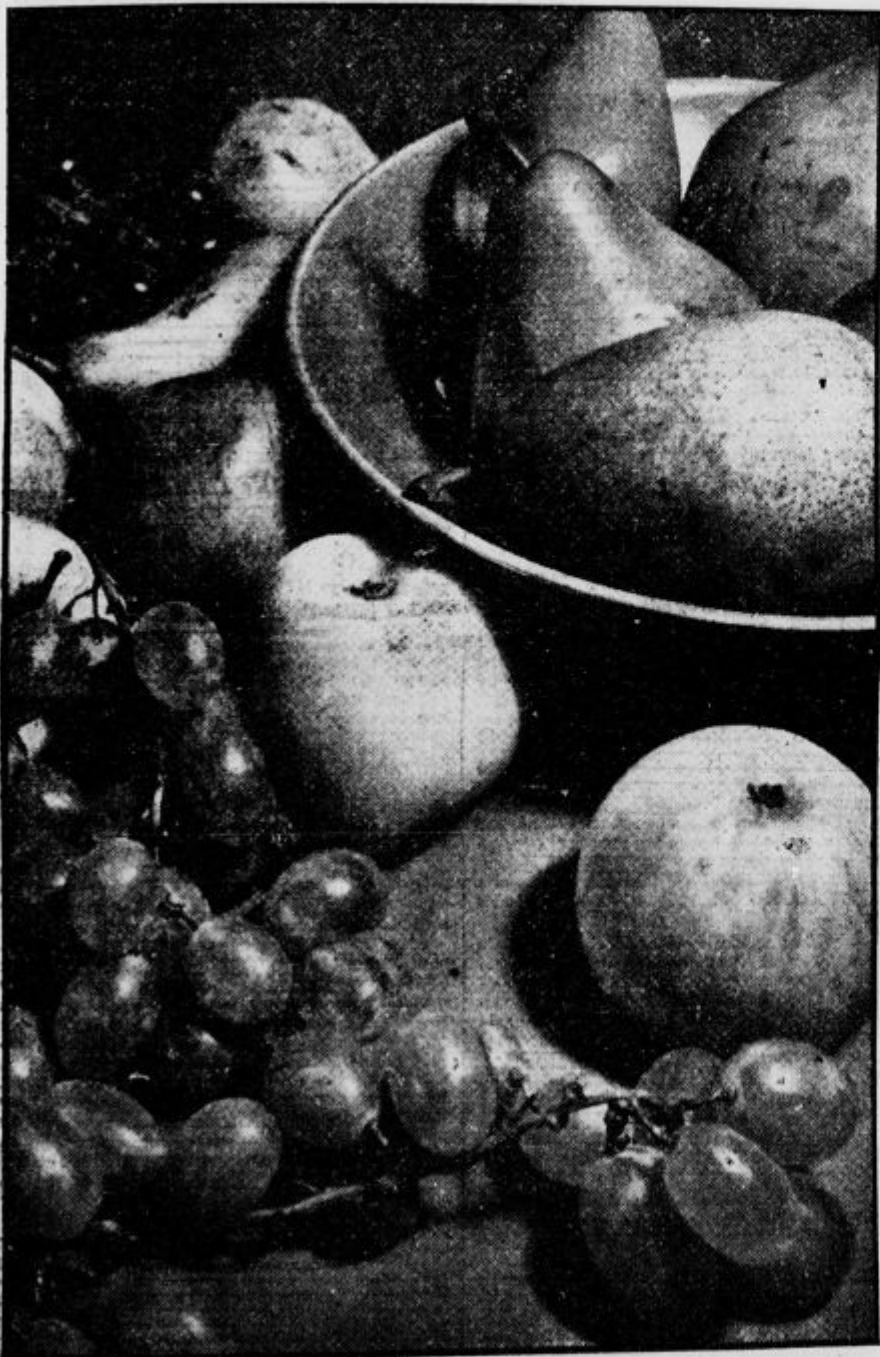

Domoljub

V Ljubljani 18. novembra 1942-XXI

55 - Štev. 47

Jesen v shrambi

Ko kuješ svoj značaj

Bodi mož!

V zgodovini raziskovanja naše zemlje je na vso moč imenitno ime velikega Norvežana Roalda Amundsena, ki je odkril Severni tečaj in popotoval tudi na Južni tečaj. Bil pa je velik siromak. Ko si je vtepel v glavo, da bo za vsako ceno šel na Severni tečaj, mu nihče ni hotel pomagati. Sam pa je imel le dolgove in nič drugega. Da bi torej ljudi pripravil, da bi mu priskočili na pomoč, je sklenil, da hoče najprej iti na Južni tečaj, kar je bilo za tiste čase imenitnejše. Javnost je ostrumela, mož je nekod dobil nekaj podpore in odšel. Minili so meseci, ne da bi kdo kaj slišal o njem. Nazadnje pa listi prinesejo novico, da je Amundsen odkril Južni tečaj. Vse je slavilo njegovo dejanje, dejanje moža! Veliki raziskovalec Nansen je napisal o njem lepe članke, kjer je dejal: »Vse je mogoče izvršiti, če se stvari poprime pravi mož z železno voljo.

»Dne 20. junija leta 1792 so francoski revolucionarji v Parizu napadali kraljevski grad, da bi ujeli kralja Ludvika XVI. in njegovo družino. Kraljeva telesna straža so bili Švicarji, ki so se junaško borili z uporniki. Toda vsa hrabrost ni nič zalegla. Nazadnje je 760 Švicarjev bilo poklanih in kralj ujet. Skozi okno bližnje kavarne je to gledal mladi francoski poročnik, ki se je pisal Napoleon, ter dejal: »Švicarji bi bili prav gotovo zmagali, ko bi bili imeli pravega vodjo. Tega pa niso imeli, zato je kralj s kraljico vred moral dati svojo glavo.

O slovitem kartazanskem vojskovodju Hanibalu, ki je nekoč trkal celo na vrata starega Rima, piše zgodovinar Momen: »Kako mož je ta mož imel nad ljudmi, dokazuje že to, da je neomejeno gospodaril nad pisano in množično množico svojih vojakov in da se nikoli ni zoper njega nihče uprl, čeprav jim je včasih trda predla. Bil je pač velik mož, kamor je prišel, vse je zrlo vani.

To je moč moške osebnosti, moškega značaja! Značajen mož je kakor bakla, ki drugi ob njej prižigajo svoje lučke.

Značajen mož je kakor steber, ki sam nosi vso hišo.

Kako postaneš tak mož? Ali morebiti po golem naključju?

Vprašaj može, ki so tako rekoč iz nič postali veliki in slavni, pa ti bodo povedali: To kar smo, nismo postali po naključju, marveč s pridnim delom od mladih nog!

No, reči je treba še to: Ko bi bilo mogoče velike cilje doseči zgolj z delom in pridnostjo, bi jih dosegalo pač mnogo več ljudi. Drugi spet pravijo, da nadarjenost in genialnost jamčita uspeh. Mi pa vemo, da marsikak nadarjen in genijalen mož sramotno hira kje v siromasčini in pozabi.

Če hočeš kaj velikega doseči, moraš imeti kaj več ko svoje delo, svojo pridnost, svojo voljo in svoje znanje. Bili moraš mož korenitega značaja, kar se drugače reče: biti moraš osebnost! Ta pa ni taka, da bi znala lepo govoriti in se ljudem izkazovati. Značajen človek, ki je osebnost, nastopa celo kar skromno in tako naravno, kakor da bi se svoje veljavnosti niti ne zavedal. In pri vsej njegovi skromnosti vendarle izžareva iz sebe nekaj ognja, ki druge ogreva in jih pridobiva. Marsikomu je ta dar kar prirojen. Marsikdo pa ga ima v svoji notranjosti le skritega kakor mačkeno kal, ka

(Dalje na 2. strani spodaj.)

Vojni dogodki preteklega tedna

Nagle italijanske in nemške enote ob Donu na pohodu.

Srditi in junaški boji v Afriki

Zgodovina bo pisala o junaških bojih, ki jih zdaj italijanske čete bijejo v Afriki zoper premočnega sovražnika, ki pritiska od vzhoda. Vojsna poročila te dogodke kratko omenjajo:

Vojsno poročilo št. 895 poroča, da se je bitka 6. novembra vzhodno od mesta Marsa Matruh nadaljevala ter so protinapadi osnih sil prizadeli sovražnim oklepnikom velike izgube.

Vojsno poročilo št. 897 od 9. t. m. veli, da so sovražni oklepni oddelki skušali ovirati premike osnih čet na umiku ob obalnem pasu egiptске puščave. Neki že obkoljeni skupini se je po 3 dnevni bitki posrečilo združiti se z glavnimi italijansko-nemškimi četami.

Vojsno poročilo št. 896 od 10. novembra naglašava: V Egiptu je bil sovražni pritisk na italijansko-nemške enote, ki si ustanavljajo nove položaje, v srditih bojih zadržan.

Vojsno poročilo št. 899 od 11. novembra pravi: Na egiptskem bojišču so se poprej določena premikanja nadaljevala ter so osne čete v ugodnih spopadih uničile desetine sovražnih tankov.

Vojsno poročilo št. 900 od 12. novembra pravi: Na libijsko-egiptski mejni črti je sovražnik silovito napadal s pomembnimi oklepnimi silami. V teku so trdi boji.

Vojsno poročilo št. 901 od 13. novembra naglašava: V Marmariki so angleške oklepne enote obnovile močne napade. Letalstvo je obstreljevalo in razbijalo sovražne kolone.

Vojsno poročilo št. 902 od 14. novembra poroča: Večera je sovražnik v Marmariki pritiskal na širokem odseku. Nasprotno kolono so dosegle Tobruk, ki so ga italijansko-nem-

tero je treba še le negovati in vzgojiti. Tak mora pri vzgoji samega sebe mnogo razmišljati, mnogo opazovati sebe in svoje hibe ter svet okoli sebe. Tak se mora znati dati, če treba — večkrat ponižno ukloniti naukom pametnih in plemenitih vzgojiteljev.

Pisatelj Ludvik Borne pravi: »Vsak človek ima v sebi neko silo, ki je kakor para. Kdor v sebi zna najti to silo in jo pravilno uporabljati, ta bo v življenju zmogel več kakor tisoč drugih združenih ljudi.«

Toda osebnost mora imeti čas, da dozori in se utrdi. Že v mladih letih moraš v žitnico svojega življenja nalagati čim več teh sil, ki bodo nekdanj iz tebe naredile značajnega in velikega moža.

ški oddelki izpraznili, ko so izpraznili skladišča in uničili vojaško važne naprave.

Pri napadu na Bengazi je trdnjavska protiletalska obramba zadela in sestrelila dve angleški letali.

Zahrblen napad na severno francosko obalo v Afriki

Italijanske čete zasedle Nico in Korsiko

V sredi tega junaškega boja, pa je preteklo nedeljo prišlo poročilo, da so se ameriške čete izkrcale na obali francoske Severne Afrike. Francoski maršal Petaine je takoj poslal protest zoper ta poseg v svobodno francosko zemljo, Hitler je ukazal nemškim četam, naj zasedejo dele nezasedene Francije, Mussolini pa je velel italijanskim četam, naj zasedejo južno Francijo z Nico in otok Korsiko.

Ves svet se zgraža, da Američani tako teptajo svobodo svobodnih dežel. Zato je tudi čisto umavno, da so osne sile zdaj zasedle doslej nezasedeno Francijo, da bi jo zavarovale pred ameriškim nasiljem. Istočasno pa so osne letalske in pomorske sile nastopile zoper sovražno ladjevje v vodah Severne Afrike.

Vojsno italijansko poročilo št. 897 od 9. novembra že navaja: Velik angleško-ameriški konvoj, ki deluje na alžirskih obalah, so napadla osna letala ter osne podmornice. Več vojnih ladij je bilo zadetih. Ena križarka je bila gotovo potopljena, več parnikov pa je bilo zadetih.

Drugi dan se poročilo glasi: V zahodnem delu Sredozemlja so se uspešno nadaljevali napadi osnega letalstva na angleško-ameriške pomorske sile.

Dne 11. novembra se poročilo tako le glasi: Skupine naših torpednih letal so ponovno napadle pomorske angleške in ameriške skupine v alžirskih vodah. Sovražna križarka je bila potopljena, neka druga križarka je bila poškodovana, parnik 15.000 ton je bil zadet in se je najbrž potopil. — Nemški letalci so zadeli mnogo drugih vojnih ladij in pa parnikov. Naša skupina je z velikim uspehom napadla letališče v Alžiru.

Telega dne je izšlo uradno sporočilo: Skupno s premikanjem nemških čet so enote italijanskih čet denes jutraj vkorakale na ozemlje nezasedene Francije.

Vojsno poročilo od 12. novembra št. 900 veli: Za obrambo južne francoske obale pred angleškimi in ameriški izkrcavalnimi poskusi so se večera 4. armade začele premikati v nezasedeno Francijo ter so potem, ko so zavzele Nico, prišle do Rodana. Istočasno so se motorni oklepni oddelki izkrcali na dveh mestih na Korziki. — Italijanske letalske skupine so uspešno nastopale proti sovražnim silam ob obalah Severne Afrike. S torpedi je bila zadeta letalonosilka in 2 parnika. Severno od rtiča Bon je naše letalo sestrelilo dva sovražna lovca. V vzhodnem Sredozemlju so naša letala potopila angleški rušilec.

Vojsno poročilo od 13. novembra št. 901 se glasi: V Franciji in na Korziki se nadaljujejo predvideni premiki naših čet.

Poveljnik francoske mornarice v Sredozemlju in poveljnik obalne obrambe v Toulonu sta slovesno izjavila, da bosta branila francoske vojsne ladje in pomorsko trdnjavo Toulon pred vsakim napadom anglosaških sil. Hitler in Duce sta zato zasukala, da italijansko nemške sile ne bodo zasedle območja utrobe v Toulonu.

Italijanska torpedna letala in italijanski bombniki so v ponovnih valovih napadi angleško-ameriške pomorske skupine v zalivu Bougie in dosegli nove uspehe. S torpedi je bila zadeta in težko poškodovana križarka vrste »Leander«, velik rušilec in dva parnika, izmed katerih je imel eden nad 10.000 ton. Ena trgovska ladja, natovorjena s strelivom, je bila zadeta in je zletela v zrak. Dva druga, z bombami zadeta parnika sta se vnela, dočim je bilo povzročeno znatno poškodovanje na pristaniških napravah.

Major Carlo Emanuele Buseaglia, ki je vodil svojo slavno skupino torpednih letal in je s svojo novo znano potopil nad 100.000 ton sovražnega ladjevja, se ni vrnil v oporišče. Dvoje drugih naših letal se ni vrnilo.

Eno angleško letalo je bilo sestreljeno.

Nemško letalski oddelki so izvedli uspešne napade na sovražne ladje v alžirskih vodah ter so potopili eno 10.000 tonsko prevozno ladjo, zadeli dve križarki; in tri rušilce ter poškodovali mnogo drugih enot; na nekaterih od teh so bile eksplozije.

Naša podmornica, ki se je udeležila bojev na obali francoske Severne Afrike in ji je poveljeval poročnik bojne ladje Pasquale Gigli, je potopila v enem samem napadu dve sovražni trgovski ladji s skupno 25.000 tonami.

Pri zadnjih napadih na Sardinijo je sovražnik po svojih lastnih priznanjih zgubil 18 bombnikov. Mnogo razbitin je bilo najdenih na obali.

Ena naša podmornica je s topovi sestrelila eno sovražno štirimotorno letalo.

Vojsno poročilo št. 902 poroča:

Letalske sile so nadaljevale z udarci po sovražnem brodogstvu v alžirskih vodah. Nemški bombniki so ponovno zadeli in težko poškodovali trgovske in vojsne ladje.

Eno sovražno letalo je bilo sestreljeno.

Naša podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Rigolija je v smelem manevru vdrla v središče pristanišča Bougie ter torpedirala in potopila 10.000 tonski parnik.

To noč so številne angleške letalske skupine bombardirale Genova. Znaetna škoda je bila zadana predvsem civilnim zgradbam v mestnih četrtih v središču in na vzhodnem delu mesta. Število žrtev & ni ugotovljeno.

Važne uspehe so dosegle v prvih novembrskih tednih italijanske podmornice, ki delujejo v Atlantskem morju pod poveljstvom fregatnega kapitana Carla Liannazza in poročnika bojne ladje Gianfranca Gazzana, ki so potopile parnike »Dagumbras«, »Empire«, »Seale«, »Fanthalec«, »Andreos« s skupno 22.451. tonami.

Mož, ki zbira pajčevino

To je francoski plemenitaš Eeergeaux. Kar cel muzej jih ima. Navduševanje za raznolikost pajčevin je vodila tega moža po sveta. Prepotoval je Brazilijo in Argentino in s svojih potovanj je prinesel mnogo najrazličnejših pajčevin. Zbiranje ni preveč enostavno, zakaj paziti je treba, da se pajčevina ne zamaže ali celo raztrga. V vročih deželah je poleg tega cela vrsta pajkov, ki so zelo strupeni in se srdito branijo, če jim hoče kdo raztrgati mreže.

750.000 članov šteje športna ustanova Coni v Italiji.

Železniški most v Mariboru so te dni slovesno izročili svojemu namenu.

Žrtve komunističnih rabljev kdo so komunistični voditelji

Še vedno ni konca krvave morije, ki jo že leto dni nad nesrečnimi Slovenci uganjajo komunistični rablji. Dasi je zadnje mesece po njih začela padati težka roka pravice, zlasti odkar jih bijejo legionarji, je klanje nedolžnih nekoliko ponehalo, vendar konca še ni. Zdelo se je, da bodo pod udarci slovenskih mož in fantov komunisti odnehali od klanja svojih nasprotnikov, da bi se delali spet lepe pred ljudmi. Vendar volk svoje npravi ne spremeni, najsi svojo dlako še tako menja.

Pretekli teden so na primer prišli pozno ponoči neznani oboroženi v Kašelj pri Zalogu pod Ljubljano, kjer so hoteli priti v hišo nekega delavca, ki je znan po svojem protikomunističnem mišljenju. Delavec pa je neznanec odgovoril, da po policijski uri ne odpre nikomur več. Zato so hoteli s silo vdreti v hišo. Že so vrgli vežne duri iz tečajev ter prigrmeli v vežo. Delavec je takoj vedel, kdo hoče k njemu priti in čemu, zato je pravočasno skočil na stopnišče. Ko se je drhal vsula v vežo, je brž vrgel med nje ročno granato, ki jo je imel pri sebi v svoje varstvo. Nastal je stok in pririvanje ven skozi vrata. Nato je vrgel za njimi še eno granato. Došli legionarji so našli ne daleč od hiše mrtvega komunisto, ki mu je bila granata odrgala eno nogo. Noga je ležala že v veži. Krvava sled naprej pa je dokazovala, da so bili hudo ranjeni tudi drugi pajdasi padlega partizana. Tako se zdaj slovenski ljudje branijo komunistične »osvoboditve«. Noben pošten človek namreč ni varen pred temi ljudmi. Zato je zoper nje v interesu našega narodnega obstanka edino sredstvo — oborožen odpor.

Nov umor so zagrešili komunisti nad slovenskim duhovnikom zadnji teden meseca oktobra v gozdovih pod Polico. Kakor znano, so komunisti

dolgo časa strahovali ljudstvo na Polici in v okolici, dokler jih ni ljudska sila pometla, glavne krivce umorov in pobojev pa izročila pravici v roke. — Nekaj časa je bil mir pred njimi. Dne 25. oktobra ponoči pa je taka razbojniška tolpa pridrla v vas Perovo pod Polico ter več hiš opleni. Prišli so tudi v hišo nekega kmeta, kjer je prenočeval Grosupeljski rojak g. kapitan Ant. Hočevar.

Hišo so razbojniki vso izropali, g. kaplana pa so odvedli s seboj v gozdove. Nekaj dni nihče ni vedel, kaj se je zgodilo z gospodom Tončkom, ki je bil v svoji rojstni okolici zaradi svoje prijaznosti močno priljubljen. Kmalu pa je prišlo poročilo, da so razbojniki g. kaplana v gozdovih med Podlipoglavom in Orlim zverinsko umorili. Tako je spet en slovenski duhovnik postal žrtev komunizma, zgolj zaradi tega, ker je bil katoliški duhovnik. Gosp. Hočevar je bil doma iz revne kmetke hiše v Mali vasi pri Grosupljem ter je šel pred tremi leti pel novo sv. mašo.

Poročali smo že, kako so komunisti v Velikem Gabru na Dolenjskem umorili uglednega posestnika, dobrega gospodarja in skrbnega družinskega očeta Franceta Kozlevčarja. Bilo je dne 30. majnika letošnje spomlad, ko je Kozlevčar s svojima dvema sinovoma odšel od doma na delo. Pa se ni več vrnil domov. Zunaj so ga zajeli komunisti s sinovoma vred ter vse tri odvekli v hosto. Tam so sinova ločili od očeta, katerega so surovo umorili, sinova pa pognali domov ter jima veleli, da morata o vsem tem mol-

čati kakor grob, sicer že vesta, kaj ju čaka v kratkem. Šele čez dobre tri mesece so našli Kozlevčarjev grob v hosti. Truplo umorjena komunistično žrtve so izkopali ter ga prepeljali v Vel-

Gaber, kjer je bil lep krščanski pogreb. Mož za pušča ženo in štiri mladoletne otroke. Rajni je padel pod morilskim orožjem, ko je bil šele 46 let star. Naj počiva v miru!

V vasi Brezovo, fara Sv. Križ pri Litiji, živi družina malega kmeta Franceta Jeršina, očeta 13 otrok ter moža, ki je po svoji poštenosti bil vsej soseski za vzgled. Tega moža so komunisti umorili, kakor so pomorili stotine drugih poštenjakov po širni slovenski zemlji. Bilo je v nedeljo, 25. oktobra, na praznik Kristusa Kralja, ko je v mirno hribovsko vasico prihrumela komunistična tolpa ter od Jeršina zahtevala, naj jim pokaže pot na Primskovo. Jeršin ni nič hudega vrnil, marveč se je oblekel in jim šel kazat pot, ko niso hoteli, da bi jim bil kazal pot 17-

letni Jeršinov sin. Jeršin sam ni slutil, da gre v gotovo smrt. Ko je Jeršin odšel od doma, nihče domačih ni upal pogledati, kam gre. Drugo jutro pa so otroci našli svojega očeta mrtvega in vsega razmesarijenega blizu hiše. Komunisti so ga pobili, mu razbili vso glavo, zlomili roko, odrgali prste na desni roki ter mu nazadnje poslali še kroglo v prsi. Kaj je ubogi Jeršin storil tem zverinam? Nič drugega ne, kakor da je svoje otroke krščansko vzgajal, saj je vsa Jeršinova hiša vzgledno krščanska. Umorili in mučili so ga, ker je ljubil pravico in poštenost.

Hudo so divjali komunisti okoli Toplice na Dolenjskem, kjer so nekaj časa bili zbrani vsi komunistični kolovodje. Med njimi so se zlasti odlikovali neki Franc Springer iz Dolenje Straže ter

Bartol Lojze in Slapničar Frane. Pod vodstvom teh so komunisti hodili okoli poštenih slovenskih domov ter grabili ljudi, da so jih vodili v gozd na morišče. Tako so dne 20. junija odvedli s seboj mater in hčerko ter 18 letnega sina Ivana Mur-

na. Čez 9 dni so sicer mater in hčerko izpuščili, sina pa so na Brezovi rebri zaklali. To dejanje so storili iz maščevanja, ker se jim ni posrečilo dobiti v roke starejših Murnovih fantov, ki sta pravočasno pobegnila v Novo me-

Italijanski lovski letalec malo prej, preden odleti v boj.

sto. Komuniste je ob tej morilski ekspediciji vodil Ivan More iz Novega mesta. — Murnovo hišo so zaradi tega tako sovražili, ker je ta hiša vsekdar bila odločno krščanska. Murnovo truplo še danes leži nekje v gozdovih pod Brezovo rebrijo.

Brez dvoma najgrše dejanje so komunisti zagrešili nad plemenito gospodično Marico Narbnikovo, učiteljico v Rožnem dolu v Gorjancih nad Toplicami. Ta gospodična je že več let vneto delovala v Rožnem do-

lu, kjer so jo vsi radi imeli ter ji niso nikoli drugeče rekli, kakor »naša šolska gospodična«. — Njeno življenje je bilo polno žrtev. Leta 1905. se je rodila blizu Tolmina, pa komaj 10 let stara je že morala bežati po svetu kot vojna begunka. Prišla je v Ljubljano, kjer je leta 1927. napravila pri uršulinkah maturo, nakar je šla služiti za učiteljico. Pred več ko 7 leti je prišla v Rožni dol, kjer je tako vneto in nesebično delovala, da si je pridobila srca otrok in staršev. Pri sebi je imela svojo mamo in očeta, ki sta oba že močno v letih. Otrokom in ljudem je ta dobra duša izkazovala toliko ljubezni, da je ne bodo nikdar pozabili. Dne 23. junija so otroci imeli prvo sv. obhajilo. Zaradi komunističnih razmer pa so imeli svetlo obhajilo kar v podružnični cerkvi sv. Magdalene. Učiteljica Marica je otroci tako lepo pravljala in vodila k sv. obhajilu, da je bil ta prelep praznik ne le za otroke, marveč tudi za njo samo. Toda še isto noč so v šolo pridrli komunisti ter jo odvedli s seboj. Niso se brigali za jok in prošnjo uboge matere in strlega očeta. Dejali so, da mora z njimi, da se zagovarja. Uboga Marica je omedlela, pa so jo nezavestno odvekli v gozdove, kjer so jo več dni mučili, nato pa ustrelili.

16 žrtev v sami stopiški fari

Fara Stopiče pri Novem mestu nikakor ni velika, pa vendar so samo iz te fare komunisti pomorili 16 ljudi!

16 žrtev je iz ene slovenske fare! Majhne stopiške fare! Ali ne kliče vse to k Bogu po pravičnem maščevanju?

16 ljudi, delavnih, mirnih in skrbnih za svoje je padlo pod partizanskimi noži in strelji, 16 poštenih ljudi, katerim je bilo prvo v življenju delo in družina. Vsi ti so padli.

Delavec Stolar Jože je bil ubit pri Gaberju, Posestnika Bralca Franca in 16 letnega sina Jožeta so umorili po strašnem mučenju prav tu blizu.

Očeta 6 otrok, poljskega delavca Turka Franca in Ovnika Franca so ubili pri Malem Orehku, Očeta 6 otrok Kastreve Alojzija iz Hrušice so umorili pri gaberskem vodovodu.

Turka Matijo, očeta dveh otrok, so ubili prav tu blizu.

Vidmar Anton in njegov brat Lojze sta padla nekje v Podlipubnem.

Pod nožem so padli še nadalje:

Ravnih Jože iz Malega Orehka; Salohar Jože iz Vrh; Juršič Jože, gasilec iz Novega mesta; Ravnih Anton iz Velikega Orehka; Zevnik Jože iz Dolž.

Umorili so tudi slabotne ženske: 20 letno Kastreve Marijo iz Hrušice, Ovnček Francisko iz Pangrč grna. Obe so mučili. Vse te so »sodile« v gaberski šoli.

So pa tod še drugi neznani grobovi, neznane žrtve. Človeka kar pretrese tako pot ob grobovih. Strašna nesreča je zadela naše ljudstvo, zato je odpor proti krivcem teh zločinov in te nesreče tako odločen in trden.

Grobovi stopiških in številnih drugih žrtev na deželi nam govore. Prisluhnimo njihovim še-

»Osvobodilni Fronti« so se pridružili tudi najtemnejši ljudje, da bi mogli sprostiti svoje zločinske nagone. Saplonski komunisti so lahko ponosni na lepo družino.

petanjem, ki je kakor glasno opominjevanje vsem tistim, da večna tema in smrt ne moreta vladati. Grobovi, ki stoje odprti za nas vse, nam govorijo o življenju in smrti ter nam zatrjujejo, da smrt ni večna, ampak da nas vodi v novo življenje. To naj nam bodo tudi stopiški grobovi!

Zoper siromake so se borili!

Znano je, da imajo komunisti vedno na ustih besedo: Boj kapitalizmu! Zdaj pa, ko so ponekod na Slovenskem lahko pokazali, kako umevajo svoj komunizem v dejanju, se je pokazalo, da se nobenemu kapitalistu ni skrivil las na glavi, pač pa so morili delovne ljudi in siromake. Tak siromak, ki je padel kot žrtev komunizma, je bil mali kmetič, 39 letni Drobnič Janez iz vasi Potok v tiri Krka na Dolenjskem. Moč ima krpo zemlje in malo hišico, zraven pa 8 otrok, ki je kot priden tesar zanje garal ter jih vzgajal. Človek bi mislil, da bodo komunisti takemu človeku še kaj pomagali. Kaj še! Dne 26. junija ponoči sta prišla na njegov dom dva rablja: znani Vencajz poba, ki je zdaj že v rokah pravice, in Poljančev Gustelj iz Oslice ter zahtevala, naj jima Drobnič gre kazat pot. Mož je moral iti in se ni več vrnil. Šele te dni, ko sta oba rablja že na varnem, si je žena upala prositi vaško stražo, da bi poiskala grob njenega moža. Našli so ga v jami v sredi Poljančeve hoste med drugimi mrličji, ki so jih rablji metali v isto jamo. Truplo je bilo brez glave in rok, žepi na obleki pa so bili obrnjeni, kar priča, da sta ga roparja oropala.

Razen Drobničevega trupla so fantje potegnili iz jame tudi truplo nekega dekleta, na dnu jame pa leži še nešteto trupel, ki čakajo, da jih kdo dvigne in zakopje v posvečeno zemljo.

Na dan prihajajo še drugi Vencajzovi zločini. Tako je pred binokostmi s svojo tolpno prijel pri Gorenji vasi čevljarja Kotelja iz Višnje gore, rojenega v Marinčji vasi ob Krki. Ubil ga je in vrgel v jamo. Na binokostni ponedeljek pa je postal žrtev Vencajzove krvočolosti 33 letni Janez Zavriž, državni cestar iz Luč pri Zalni. Ko je prišel nič hudega sluteč na Polževo, so ga tam prijeli in odvedli na Osleco. Vencajz ga je s cepinom udaril po tilniku in vrgel v jamo.

Ko gledamo tako vrste teh slovenskih žrtev, moramo vprašati: Kaj so vam storili ti nedolžni, da ste terjali njihovo življenje, vi, kruti rablji svojega naroda? Ta prelita kri kliče v nebo po maščevanju, ki vas bo kakor prekletstvo zadelo in vas že zadevle po rokah tistih, ki ste jih hoteli iztrebiti z obličja slovenske domovine!

Kdo so komunistični voditelji?

Skoraj nekaj neverjetnega se marsikomu zdi, kako so se mogli nekateri ljudje navdušiti za tako imenovano »osvobodilno fronto« ter se ji vreči v objem brez vsakega kritičnega premisleka. Niso se niti vprašali, kdo vodi vso stvar, tudi ne, kakšno ozadje ima, kakšne cilje, kakšnih sredstev se poslužuje. Naščajno v kratkih obrisih glavne voditelje »osvobodilne fronte«.

Vojaški vodja »osvobodilne fronte« je Aleksij Baebler, doktor prava, pozneje je študiral tudi kemijo, očitno z namenom, da si pridobi znanje o eksplozivnih snoveh. Je istočasno v odboru vodstva komunistične stranke za Slovenijo. Zadnja leta je živel večinoma v inozemstvu, zlasti v Parizu, od koder je pripravljaval komunistično revolucijo v Sloveniji. Zaradi komunizma je bil že zaprt v Ljubljani. Ob začetku španske državljanske vojske ga je pariška policija zaprla. Iz ječe ga je spravil dr. Vogelink, na kar se je Baebler podal v Španijo, kjer se je kot kapitan usposobil za oborožen komunistični nastop v Sloveniji.

Politični vodja »osvobodilne fronte« je Boris Kidrič iz Ljubljane. Že od mladih nog se je življal v terorističnih dejanjih. Pozneje je živel v inozemstvu pod tujim imenom. Njega je preganjala mednarodna policija kot skrajno zločinski tip. Odlikuje se po svoji pasji vdanosti do Kominterne, po svoji okrutnosti in politični brezobzirnosti ter nemoralu. Istočasno je tudi v odboru komunistične stranke. Ko je bil v inozemstvu, je bil vodja SKOJa (Savez komunistične omladine Jugoslavije).

Dr. Jože Rus ima v vladi osvobodilne fronte funkcijo ministra. Prej se je udeleževal v bivših sokolskih vrstah, je bil pa že tam znan kot zakrit komunist. Po značaju je zmedenec in velik zanesenjak.

Edvard Koebek, gimnazijski profesor, ima v

partizanskem vodstvu podobno funkcijo kakor dr. Rus. On je pobežal mariborski seminarist. Hlinil je vedno katoličevim in se naravnost izpostavljal v borbi za neko reformno krščanstvo, ki naj bi bilo seveda reformirano po komunističnih smernicah. Zveze s komunisti je imel že v mariborskem bogoslovju. S svojim udeleževanjem je načrtno zanesel med katoliške vrste pred vojno velik razdor. Delal je tam še dalje po navodilih komunistične stranke. Že leta 1934. je bilo zanj ugotovljeno, da je bil včlanjen v komunistični organizaciji. Na zunaj pa je hlinil še vedno tesno povezanost s krščanstvom, da bi lažje pridobival katoličane za komunizem. Po značaju je silno zakrit, nagnjen k duševni razklanosti. Značilno je to, da so njegovi somišljeniki, ko je bila njegova vloga v komunistični stranki že zelo znana, delali zanj propagando celo pod geslom, češ da je Koebek praktičen katoličan.

Dr. Jože Brilej ima v »osvobodilni fronti« prav tako funkcijo ministra. Je še od šolskih let Koebov tovariš in je kakor Koebek tudi on pobežal mariborski seminarist. Za njegovo proletarsko mišljenje je najbolj značilno to, da se je edini od svojih tovarišev pripeljal v bogoslovje v razkošni kočiji in tudi pozneje živel v razkošju. Po postavi je nekoliko pokvečen, po značaju pa silno častihlepen, kar bolno domišljav. V »osvobodilni fronti« nastopa pred javnostjo kot zastopnik komunistične stranke, dočim Koebek še vedno igra vlogo zastopnika »krščanstva«.

Poleg teh voditeljev »osvobodilne fronte« je seveda še vse polno takih in podobnih tipov, ki so pa vsi nabrani iz komunistične stranke. Vodja komunizma v Sloveniji Kardelj Edvard ni direktno v vodstvu »osvobodilne fronte«, je pa kot voditelj komunizma dejanski vodja vsega partizanskega gibanja. Odlikuje se po brezobzirni komunistični »pravovernosti« in po naravnosti kruti neodjenljivosti. Po postavi je pohabljen in zato primoran, da se neprestano skriva, ker bi ga bilo lahko spoznati. Veliko časa je preživel v Moskvi kot profesor na propagandni univerzi na oddelku za bivšo Jugoslavijo.

Takim ljudem so torej naselili mnogi brez vsakega kritičnega premisleka. Vsakega Slovenca bi moralo biti sram, da se je dal zapeljati od ljudi tako temnega kova.

Je raznih krajev

Sp. Kašelj pri Zalogu. V nedeljo 8. novembra sta obhajala v župni cerkvi pri Dev. Mar. v Polju svojo zlato poroko upokojeni strojnik Ivan Suhec in njegova žena Cecilija. Jubilat je že 50 let naročnik »Domoljuba«. Oba slav-

ljenca sta pri vseh zelo cenjena in spoštovana. Iz sreca jim čestitamo k redkemu slavu in želimo, da bi v krogu svojih dragih domačih, sorodnikov, znancev in prijateljev doživela še mnogo blagoslovljenih let!

Dev. Marija v Polju. Te dni je bil občni zbor oživljene Vincencijeve konference. Za dobrodelno delo, ki je zlasti v današnjih časih neprecenljive važnosti, so zgrabile požrtvovalne osebnosti. Zato je konferenci uspeh zagotovljen, če bodo vsi, ki so blagega srca, podpirali to ustanovo v korist najpotrebnejšim.

Prstan v krompirju

V nemškem kraju Platz so letos izkopali krompir, v čigar prstu podobnem izrastku je tičal zlat prstan z velikim rdečim rubinom. Najbrž je kdo prstan izgubil na njivi, nakar so ga podorali in je nato krompir vrstel skozi prstan.

Največkrat se rana zastrupi, če ugrizne človek; manj nevaren je ugriz psa in konja — so ugotovili v bolnišnici v švicarskem Zürichu.

Najstarejšo umetno nogo iz bronca so našli te dni v rimski grobnici pri mestu Capua.

Dne 31. oktobra t. l. je minilo 425 let, odkar je Luther raztrgal vezi s katoliško cerkvijo, ki je imela za posledico odpad velikega dela Nemčije.

Bivši japonski ministrski predsednik 92 letni Keigo Kyoura je umrl te dni v Tokiu.

80 let je minilo te dni, odkar je nemški kemik Frederik Wöschler prvokrat izdelal kalcijev karbid.

250.000 ton premoga prihrani Nemčija, če en dan ne kuri.

Niti prodajati, niti čitati ne smejo v Romuniji dela židovskih pisateljev.

Uprava bolgarskega samostana Rila je sklenila v Sofiji zgraditi sodobno bolnišnico za 30 milijonov levov.

»Rudar hočem postati«, je naslov filma, ki prikazuje nemško rudarsko industrijo in so ga prvič te dni kazali v Bochumu v Westfaliji.

Zatemnitev v Nemčiji. Od 1. novembra dalje stroje nadzorujejo zatemnitev in so uvedli za prekrške nove kazni.

30 mrtvih in 70 ranjenih je bilo pri nedavni železniški nesreči v Turčiji.

Nad 30.000 kg marmelade in sadnih sokov so izročile gorenjske žene in dekleta nemškemu Rdečemu križu.

80 letnico praznuje te dni znameniti nemški pisatelj Gerhard Hauptmann.

Pomanjkanje premoga in drv je zelo zadelo večino prebivalstva na Portugalskem. Že sedaj mnogi ne morejo kuhati.

Poldrugi kilogram je tehtal krompir, ki ga je pridelal neki kmet v Suterode na Hanoveranskem.

32 milijonov stotov je dal letos donos žitaric na Danskem; 5 milijonov stotov več kot lani.

Novo dansko vlado je sestavil Scavenius; od starih ministrov sta ostala v vladi samo dva.

114.000 japonskih kmetov se je v zadnjih petih letih preselilo v Mandžukuo, kjer so ustanovili 48.000 kmetij.

Namesto dosedanje cerkvene, so uvedli na bolgarskih srednjih in meščanskih šolah »patriotično molitev«.

Kozla s 4 rogovi jma posestnik Bohinec iz okolice Beljaka.

Nemška pošta odpravi vsak dan iz domovine na fronto 12 milijonov poštnih pošiljk, v obratni smeri pa 7 milijonov.

130.000 oralov zemlje, odvzete Židom, bodo Madžari razdelili med člane Madžarskega vi-teškega reda.

Stroški za zgradnjo ladij so se povišali v Angliji od 9 funtov na tona v letu 1933 na 21 funtov v letu 1941.

Ameriški samec plačuje sedaj od letne plače 2400 dolarjev 391 dolarjev davka, njegov angleški tovariš z istim dohodkom pa 391 dolarjev (?)

Dežela, kjer gospodarijo podgane

Rajski kotichek zemlje je bil do nedavne otoček Tristan de Cunha, ki leži med Južno Afriko in Južno Ameriko. Zdaj pa se je zgodilo nekaj: na njem so se zaredile podgane v silnih množinah. Prišlo je tako daleč, da otočani komaj še iztrgajo podganam za svoje preživljanje potrebno hrano. Na otočku prebiva samo 150 ljudi, ki razmišljujejo o preselitvi v kak drugi kraj, zakaj na otočku so v polni meri zavladale podgane.

Zanimiva 30 letnica

Marsikomu gotovo ni znano, da je letalstvo prvič stopilo v vojno službo za prve balkanske vojne, ki ji je bil začetek v jeseni leta 1912. Letos konec oktobra je torej minilo 30 let, odkar sta dva bolgarska letalska častnika prvokrat v svetovni zgodovini uporabila letalo kot orožje. Z dvokrilnikom »Albatros«, ki je imel motor »Argus« 100 HP, sta se dvignila na poizvedovalni polet nad turškimi postojankami. Bolgarska častnika sta se v letalstvu izurila v Nemčiji.

»Tako žal mi je,« je rekla, »vendar si vam ne upam še kaj drugega prinesiti. Naša družina je majhna in tega pazi na služinčad. Dala sem malo malo žganja v mleko, tako je bolj zdravo, in z jajci se skoraj lahko nasitite. Koliko jajec boste potrebovali za mleko? Druge moram prinesiti teti — to je bil izgovor, da je prišla k meni. Mislim, da tri ali štiri. Ali znate zmešati jajca v mleko, ali naj vam jaz pomagam?«

Da bi jo še dalj časa zdržal v kurniku, sem ji pokazal odrte dlani. Kriknila je na ves glas, ko jih je videla. »Draga gospica Flora,« sem ji rekla, »jajčnika ni mogoče narediti, ne da bi ubil jajca in ni malenkosti pobegniti iz trdnjave. Mislim celotno, da se je eden mojih tovarišev ubil pri tem.«

»Bledi ste kot zid,« je tarmala. »Saj se komaj držite pokonci. Nate, vzemite moj šal in lezite tamle v kotu, jaz pa vam vsaj ubijem jajca v mleko. Vidite, tudi vilice sem prinesla seboj, zvečer dobite več jesti; Ronald vam bo prinesel nekaj iz mesta. Denarja imamo, samo živim nimamo. Veste, če bi govorila, bi gotovo ne ležali v tem kurniku! Ronald vas kar občuduje!«

»Predraga gospica,« sem rekla, »za božjo voljo ne osermatite me še z nadaljnimi milodari. Manjka mi precej vse, ampak denarja prav gotovo ne.«

Pri teh besedah sem izvelke svoj omot bankovec in vzel najzgornejega, ki je bil bankovec za deset funtov. »Naredite mi to uslugo, kakor bi želeli, da bi jaz naredil uslugo vašemu bratu, če bi bile vloge zamenjane, in vzemite ta bankovec za plačilo izdatkov. Ne potrebujem samo hrane, potrebujem tudi obleke.«

»Položite denar na tla,« mi je odvrnila. »Ne smem prekiniti tega mešanja.«

»Saj menda niste užaljeni?« sem vzkliknil. Odgovorila mi je s pogledom, ki je bil bi že sam po sebi lepa nagrada in mi objubil najslajša darila za prihodnost. Vendar je bilo v njem deloma očitjanje, deloma pa tudi tolika toplota zgovorne priročnosti, da sem umolknil. Namesto tega pa sem jo gledal, dokler ni bilo mleko gotovo.

»Tako,« je rekla, »pokusite, prosim.« Poskusil sem in dišalo mi je kot pravi nektar. Vzela je jajca, počenila pred menoj in gledala, kako sem jedel. Čudovit materinski izraz je hipoma ožaril obličje vitkega, mladega dekleta.

»Kakšno obleko pa potrebujete?« je vprašala. »Gospoško obleko,« sem ji odgovoril. »Menim, da je to vloga, ki jo mora gospod St. Ives najbrž igrati. To je namreč ime, ki ga bom imel na svoji poti.«

»Toda v tem je precej težav,« je odvrnila. »Če vam damo navadno preprosto obleko, ni dosti na tem, ali vam je prav ali ni. Toda pri gosposki obleki je povsem treba, da vam dobro stoji! No, in potem vaše — utihnila je za hip — »vase po vaših pojmihi nekam pozornost vzbujajoče vedenje.«

»Ojoj, moje klaverno vedenje!« sem zaječal. Vendar, draga prijateljica, vi sami ste morali vzbuditi pozornost vsakogar, čeprav ste prišli v večji družbi drugih, da bi obiskali ujetnike v trdnjavi.«

Ker me je skrbelo, da ne bi prepočil svojega dobrega angela, sem brez prestanka govoril dalje in pridodajal še nekoliko besedi o blagu in barvi obleke. Da se me boste spominjali v boljši obleki in zunanosti kot je ta kot žveplo rumena sukinja, ki mi tako slabo stoji, in kot moja že štiri dni stara brada.

»Debelo me je pogledala. »Vi pa veliko držite na obleko. Jaz nisem tiste vrste.«

»Obadva sva vetala in njena roka je že držala za ključko. Morebiti mi je tisto držanje dajalo poguma, da bi si še te poslednje trenutke skupnega bivanja obrnil v svoj prid.«

»Preveč ste romantični,« je rekla in v istem hipu je zašlo moje sonce in znova sem sedel v sormraku sam s kokljami.

9.

Družba v treh je prijetna, v štirih pa ni.

Ostali del dneva sem spal na Florinem žabu v kotu kurnika, zdajci sem tiho kriknil in planil iz spanja — ravno se mi je sanjalo, da sem še

vedno bingljaj po zraku pod utrdami trdnjave — in videl Ronalda, ki se je s svetiljko v roki sklanjal čez mene. Bila je že skoraj polnoč; potemtakem sem spal do malega šestnajst ur; Flora je bila medtem že prignala kure v kurnik, ne da bi jo bil slišal. Začuden sem se vprašal sam pri sebi, ali se je kaj ustavila, da bi me videla v spanju. Ronald me je peljal skozi vrt in me tiho spustil v spalnico in pritiščju. V njej sem našel vodo, milo in britev, ki mi jo je brezbradi gostitelj izročil kot bi bil v zadregi, in celo obleko. Da sem se mogel zopet enkrat obrtiti, ne da bi bil odvisen od jeniškega brivca, mi je bil vjir radostnega, čeprav otroškega veselja. Laše pa so mi žal bili predloži in bil sem toliko pameten, da si jih nisem poskusil ostriči; tudi se mi je dozdevalo, da mi ne pristojajo slabo, ker so bili že po naravi malo kodrastj.

Med jedjo sem se zabaval s Ronaldom...

Enako previdno in brez vsakega šuma me je nato peljal v malo, okroglasto obednico. Oboknice so bile zaprte, svetiljka globoko privita, moja Flora me je pozdravila šepetaje, in ko sem nasedel sedel za mizo, sta mi stregla obadva z največjo opreznostjo.

»Ona spi ravno nad nami,« je dejal mladenič in pokazal proti stropu — in res me je zavest, da sem v taki bližini tistih zlatih očal, navdala malodane s strahom.

Najin imenitni mladenič je bil pritihtopil iz mesta meseno pašteto in ves vesel sem opazil, da je zraven ne postavil steklenico v resnici občudovanja vrednega rdečega vina. Med jedjo sem se zabaval z Ronaldom o mestnih novicah, ki so se seveda tikale največ našega pobege. Javno mnenje nam je bilo videti zelo naklonjeno. Vseč jim je bila naša srčnost in mnogim je bilo zelo žal, da smo konec koncev vendarle imeli malo upanja, da bi se nam beg do dobrega posrečil.

Razgovor se je zasakal skoraj neopaženo na druge reči. Ni mi mogoče povečati, kako dobro mi je delo, da sem sedel v prav čedni obleki ob isti mizi s Floro, prost in v posesti svojega duha in denarja. Pa vse to mi je bilo na moč potrebno, saj sem moral igrati dve docela različni vlogi ob istem času: pred Ronaldovimi očmi sem se moral kazati kavalirja in dobrega vojaka, v Florina ušesa pa sem moral najprej igrati nekam globokozutni in sentimentalni napev, ki sem ga bil pričel. V resnici so dnevi v človeškem življenju, da mu gre vse od rok, v čemer so se pamet, prevara in ljuba zakleti, da ga razvadijo, in celo vreme se mu prijazno smehljaja.

Natočil sem kozareček in zašepetal: Rad bi napil zdravico ali bolje rečeno, tri zdravice, ki pa

so vse tako povezane druga z drugo, da jih ni mogoče ločiti. Pred vsem bi rad pil na zdravje hrabrega in velikodušnega sovražnika; dobil me je brez orožja, kot begunca brez vsake pomoči, pa vendar ni maral za borno zmagooslavje, ampak je rajši naredil prijatelja iz sovražnika. Dalje vaju prosim, da izpraznite kozarce na zdravje ljubkejšega, nežnejšega sovražnika. Našel me je v jed in mi dajal tolažbo s svojim neprečelnim sožitjem. Te dve zdravici bi rad združil prvič in morebiti tudi zadnjič trčil na zdravje, in bojim se, da lahko že rečem v spomin človeka, ki se sicer ni bojeval brez uspeha zoper vaše vojake, vendar prišel semkaj kot premaganec samo zato, da ga je znova premagala prijateljska roka prvega in nepozabljive oč druge.

Toliko da sem izrekel zadnje besede, smo začeli nad nami nek tresk. Bilo je, kot bi bil precejšnje telo padlo z višine postelje na tla. V svojem življenju nisem videl večje osuplosti, kot se je prikazala na obrazu mojih gostiteljev. Nasvetoval sta mi, da me peljeta skrivaj na vrt, ali skrivaj jeta pod zozo, ki je stala ob zidu, toda stopinje, ki so se bližale, so opozarjale, da ni bilo več časa za prvo pot, drugo pa sem nevoljen zavrnil. »Prijateljca,« sem rekel, »lahko umrjemo zaradi mene, ampak osmešiti ne nočemo.«

Besede mi še niso prišle do dobra iz ust, ko so se odprla vrata in na pragu se je prikazala moja prijateljica z zlatimi očali. Bila je nekaj čudnega v eni roki je nosila nočno svetiljko, v drugi pa je držala kot kak dragonec konjeniško pištolo. Živita je bila z rutami žežinice, ki pa niso moglo skriti lepega blaga njene ponočne halje, na glavi pa se ji je gromadila ponočna avba zloščene zgradbe. Tako našemljena je stopila v sobo, odložila svetiljko in pištolo kot nepotrebne, se ogledala po sobi s molkom, ki pa je bolj glasno govoril kletvice, nato pa se nekako priklonila k m meni obrnjena rekla s prodirljivim glasom: »S kom imamo čast?«

»Gospa,« sem odvrnil, od sile sem vesel, da vas morem pozdraviti, bodite prepričani. Moja zgodba je nekam dolga, ampak srečanje z vami mi je vendarle zelo dobrodošlo, čeprav je zdajle prav nepričakovano. Prepričan sem,« toda pri teh besedah sem spoznal, da nisem bil prav o ničemer prepričan. Zaradi tega sem pričel iznova: »Čast mi je,« sem rekel, tedajci pa sem spoznal, da mi je

»Ali je mogoče, da pridemo tej reči do dna?«

samo čast biti brez vsake misli, nato pa sem se brezpogojno podal na milost in nemilost. »Gospa, odkrito moram govoriti z vami. Ponovno ste že pokazali svoje dobro srce in sočutje do francoskih ujetnikov. Jaz sem eden izmed njih. In če se nisem na zunanje preveč ispremenil boste nemaraj prepoznali v meni tistega posebnega, ki je bil ved kot enkrat tako srečen, da vas je pripravil do smeha.«

Gospa me je še vedno debelo gledala skozi očala in zakrutila z glasom, ki se ne da popisati. Nato pa se je obrnila k nečakinji: »Flora, kako pride ta semkaj?«

(Nadaljevanje priložnosti.)

Neodvisna Država Hrvatska

Hercegovinske hrvaške narodne noše

Poglavnik Hrvatske dr. Ante Pavelić

Jelačićev spomenik v hrvatski prestolnici

Pogled na Sarajevo

Hrvatsko obmorsko pristanišče Dubrovnik

Zagreb — pogled na zgornje mesto

Naročite se na knjižnico še danes pri upravi knjižnice, Ljubljana, Kopitarjeva 6 ali v Ljudski knjigarni ali v njeni podružnici na Miklošičevi c. 5

GIGANOVA ZAPUSCINA

Bucero Dombre

Prevedel Griša Koritnik.

Zdaj je stari cigan pristopil ob bok konju ter ga prijel za uzo. Toda preden je krenil na pot, se je še obrnil proti svojim misljajša sinovoma in vzkljnil:

»Zdaj nam ne preostaja ničesar drugega, kakor da jo kar najhitreje pobrišemo! Policija se ne bo pokazala dobrosrčna do nas, če nas zaloti pri dejanju samem.«

»Ali naj zapustimo malega komedijanta brez vsake najmanjše pomoči?« je vprašal Siket.

... in ga odnesla v gozd.

»Kaj pa nam mar ta butec?« je odvrnil oče. »Meniš morda, da bi zaradi njegovih lepih oči hotel tvegati nevarnost, da pademo v krepilje orožnikom? ... Ne smemo izgubljati časa ... Tem slabšo za tega tepca! Saj mu ni bilo treba drugega, kakor da nam je zlepa izročil medveda. Odidimo; to pa še toliko bolj, ker bo treba voziti zelo počasi, da bomo obvarovali ranjenca vsakega pretresa ... Preden odrineta za menoj, skrijta dečkovo truplo v notranjosti gozda, da ga ne bodo tako kmalu odkrili. Potem pa me bosta lahko dohitela; dobre noge imata.«

S temi besedami je zacmokal z jezikom, da je izpodbodel konja, in voz se je premaknil. Niti najmanjše skrbi ni pokazal do svoje neboljnjene žrtve, ki bi bila na ta način brezpogojno obojena na smrt, če je bilo sploh še kaj življenja v njej.

Njegova spokorna sinova sta se vrnila k Andrejčki, da prijeta eden za glavo, drugi za noge in ga odnesla v gozd. Kakšnih petdeset metrov ododod sta ga lahko položila na tla, misleč, da bo ondi na varnem pred neposrednim preiskavanjem. Zdaj bi se lahko mirno odstranila, kajti nobenemu potniku ne bi prišlo na misel, da spi pod mehkim leštem mali deček poslednje epanje ... Pa se le ništa odstranila!

Pristno človeško usmiljenje do uboge žrtve se je prebudilo v njima, pa kesanje zaradi njune zločinske soudeležbe. Sta se ji mogla odločiti za to, da bi ga pustila tam, ne da bi mu bila izkazala kakršno koli pomoč v nezgodi, ki je mogla končno biti zgolj omedlevica?

»In če slučajno ne bi bil mrtev?« je zašepetal Siket. »Hudo mi je, da bi ga pustila tu zapuščenega!«

»Tudi meni je hudo,« je odvrnil Jože. »Skušajva ga spraviti k zavesti a hladno vodo ... Potem bo že sam mislil na to, da bo pritegnil naše pozornost kakega potnika. Odneseva ga torej k studencu.«

»Počakaj,« je povzel drugi, »jaz vem, kaj napraviti naša mati, kadar hoče dognati, če ranjenec še živi; daj, da poskusim pri njem. Če ni več upanja, tedaj ga tem laže pustiva tukaj.«

Zleknil se je po tleh in ponovil to, kar je videl, da je nekaj trenutkov prej napravila mati.

A ko je pristopil glavo Andrejčki na prsi, je njegovo uho zadelo ob nekaj trdega, skritega pod

njegovo obleko, kar ga je oviralo, da ni mogel zaznati srčnega utripanja.

Zato se je dvignil in pokleknil. Vtknil je roko fantu pod jopič in potegnili izpod njega železni pretan, ki ga je imel na vrvi obesenega okoli vratu. Ne da bi zgubljaj čas z ogledovanjem te stvari, se je spet zleknil, da bi se prepričal, če mu srce še bije.

Po precej dolgem prislukovanju je spregovoril: »Zdi se mi, da še živi ... odnesiva ga k studencu.«

Brata sta z usmiljenjs vrednim bremenom še enkrat odšla po poti, ki sta jo bila že pred kratkim prehodila. Spetoma je Siketu obitaj pogled na železnen pretan, ki je, viseč na vrvi, bingljaj po zraku, in savorstne šrke, vtisnjene vanj, so tako zelo pritegnile njegovo pozornost, da je, ko sta odložila dečka ob studencu, namesto da bi se ukvarjal z njim, začel pazno pregledovati stvarco, ki ga je tako osupnila.

»Čudnote je zamrmral in se obrnil proti svojemu bratu, ki je nezibno ostal poleg njega. »Rekel bi, da je pretn kakšnega poglavarja ... Da, prav takšen je! ... Poglejva ali bom znal prebrati napis ... O kaj takega! Veš kaj, Jože, pretan je vprav našega kralja, ki je pred nekaterimi leti zapustil Španško in odrinil po svetu? Kako je neki mogoče, da je pretan prišel v roke temu? Ne morem si pojasniti tega. Kaj ko bi mu bilo naloženo kako naročilo za naše pleme? ... To bi bilo kaj verjetno. Mi pa smo ga izropali in pobili ter ga hoteli zapustiti na samem, ko bi nam moral biti nekaj svetlega ... Takoj moramo popraviti to, ki smo ga etorili. Dal Bog, da bi bil še čas za tvoj Steci takoj za našim očetom; pokaži mu pretan ter mu po-

»Rekel bi, da je pretan kakšnega poglavarja ...«

jasni, na kakšen način vsa ga naša. Dovolj dobro ga poznam. Prepričan sem, da se ne bo obotavljal in se vrnil. Vse, kar zadeva naše pleme, imam za zelo tehtno. Med tem časom bom skušal spraviti ranjenca k zavesti.«

Tako se je tudi zgodilo. A navzile hladni vodi in vsem drugim pripomočkom Siketu še ni uspelo, da bi oživil dečka do trenutka, ko je močno ganjen pritekel stari cigan v spremstvu Jožeta in starke, ki je na njegov ukaz pustila Jankota, daš je bil ranjen.

Ženska se je pripognila nad malega tujea in potrdila, da ima še upanje, da ga bo rešila.

»Samo omedlel je,« je izjavila. »Oglejmo si njegovo rano ... V hrbet je bil udarjen ... Privzdignil mu prsi, Siket; nalabno ... tako ...«

Pripognila se je znova, previdno elekla dečka jopič, mu odpela srajco pri vratu in začela pregledovati mesto, kjer mu je bil prizadejan tako silovit udarec, da se mu je preko vsega hrbta, nekoliko izpod ramen, napravila velika podplutba.

»Ubožček,« je dejala, »sekora bi mu bil zlomil hrbtnico! Na srečo pa so precej navzven štrleče lopatice ublažile udarec!«

In medtem ko je spet položila Andrejčka po dolgem, je govorila sama pri sebi:

»Neprestane tatvine med nami! Pa tudi umori, pri katerih moram biti pogosto udeležena, da rešim svoje sinove! Kdaj bo že konec teh naših zločinov? Odpolnec našega kralja in moj starejši sin, oba ranjena! ... Toda mera morda še ni polna? Ali ta nauk še ni dovolj učinkovit, da bi ganil srce povzročitelja vseh teh malopridnosti? ...«

Na te besede, ki so izražale ves gnus in vero tridkost te ženske zaradi moževega zločinskega življenja, ki jih je nedvomno razločno slišal, ni dal odgovora.

Misel, da je malone povzročil smrt dveh bitij, ki sta bili tako pomembni zanj, šepav vsako na drug način, mu je bila v tem trenutku nadevo mučna. Daš je bil brezobziren do imetja in nekajkrat tudi do življenja svojega bližnjega, je le po svoje ljubil sinove in bil zelo navezan na zadeve svojega plemena; zato je v tem hipu zaželo delovati na njegovo dušo očitanje vesti, ki je bila vse dotlej zadušena, in jo prebujati k dobremu. Molče je pustil ženo pri njenem opravilu.

Ta je vstala in velela svojima sinovoma, naj odneseata malega krotiča medvedov na voz. Tudi samá je šla za njima in pustila moža, pogreznjenega v grenko razmišljanje.

Ko sta bila fanta že blizu ceete, je začel Medo, zaprt v zaboj, žalostno brundati.

Onadva se ništa zmenila zanj; opravila sta svoje delo, položila Andrejčka na zasloni ležišče ter nato pobitela za očetom, v žigar družbi sta potem peš nadaljevala pot.

Voz se je začel pomikati dalje. Ciganka se je v vozu nasmehnila sinu, ki so se mu začeli vračati žul, nato je počenila poleg druge žrtve svojega moža; razklenila mu je z žlico zobe in mu nakapljala v usta nekaj kapljice zelo močne krepčilne pijače, glede katere je hranila dragoceno skrivnost, ki so jo od rodu do rodu izročale ženske njenega plemena.

XI.

Minilo je deset minut, dolgih kakor ure. Starka je, sklonjena nad Andrejčkom, pozorno opazovala delovanje napa. Nazadnje se ji je obraz zjasnil: na dečkovih potezah je namreč nenadno opazila nekakšno trzanje, ki bi ga kdo drugi niti ne zaznal.

»Vrača se k življenju,« si je mislila glasno.

Za njo je ležal Janko, ki je zdaj, ko so se mu vrnile moči, z zanimanjem sledil borbi, ki jo je podvzela mati, da bi izrgala smrti malega Francoza. Slišal je njene besede in žar veselja mu je razjasnil obraz. Ubogi fant je trpel ne samo zaradi lastnih ran, marveč tudi zaradi tistih, ki jih je iz pokorščine do očeta prizadejal dečku. Misel, da njegova žrtve ne bo umrta, mu je bila v veliko tolažbo. Medtem pa ciganka ni nehala izsledovati znakov oživljanja. Ni ji bilo treba dolgo čakati.

Kmalu je dečko lahko zavzdihnil in temu vzdihu jih je sledilo še več, ki so bili vse krepkejši; nato se mu je izvil iz ust tožoč klic.

»Babica, ...« je zajetal.

Otrok, ki trpi, vselej najprej pokliče mater; sirotek Andrejček pa je klicel njo, ki mu jo je nadomestovala.

»Vrača se k življenju.«

Kaj je NOVEGA

d Vljudno prosimo vse naročnike z dežel, da blagovilno plačevati naročnino čim bolj točno. Brez rednega plačevanja naročnina listu ni mogoče izhajati. Tam, kjer ni zastopnikov, naj si jih naročniki blagovilno izbrati; naj nekdo prevzame to delo, da bo list v redu dostavljen naročnikom in da bo naročnina v redu pobrana. — Kr po našem časopisu vsi tako zvesto segate in ga radi berete, smo prepričani, da boste tudi denarne obveznosti radevolje izpolnili. — »Domoljub«, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6.

d Novi odloki pristojnih oblasti imajo sledeče naslove: Zaplamba imovine upornikov in ustanovitve zavoda za upravljanje in likvidacijo te imovine; Predpisi za nakupe z novimi plačilnimi nabavnicami; Podaljšava odmere zgradarine za davčno leto 1943; Prošnja za prenos uporabe plina; Register prejemov in oddaj za izdelovalce, velikoprodajalce, prodajalce oblačilnih predmetov, agente in zastopnike, uvoznike in prevoznike; Novi seznam točk za oblačilne predmete.

d Brezplačno zdravljenje v ambulanci Spl. bolnišnice v Ljubljani na oddelku za notranje bolezni je dnevno samo od 8—9.

d Ko je podiral debelo bukev. Posestnikov sin, 25 letni Jože Petrič iz Sodražice, je v gozdu podiral bukve in napravil drva. Pri podiranju debele bukve pa je bila nesreča, da ga je vrh bukve zajel in pod sabo pokopal. Vejevje mu je zlomilo desno nogo.

d Slovenski čebelar. Pravkar je izšla 11. in 12. številka kot poslednja v tekočem letu. V uvodnem članku razpravlja Metod Klemen o treh vrstah kranjčiča, to je o Janševem panju, o trgovskem in navadnem kranjčiču. Urednik Bukovec nadaljuje svojo zgodovinsko poučno razpravo o »Naših panjskih končnicah«. Članek krasijo slike. Fr. L. piše o pravilnem shranjevanju medu in o svojem prašičku-negovančku. Dalje prinaša list poročilo o obnem zboru, kotiček za radovedneže in drobir, kjer najde bralec marsikatero zanimivo in poučno drobitnico. Iz sejinj zapisnikov povzamemo, da Čebelarstvo ni prešlo obljubljenega sladkorja za krmljenje čebel, čeprav je že v juliju pokrenilo vse potrebne korake in pristojnih mestih. List bo izhajal v letu 1943. v istem obsegu in nakladi kot doslej.

d V nadomestilo za italijanske dobave sočivja in drugih živil Nemčiji, je ta pristala na znatno količino dobave krompirja za Italijo. Zato so razdelili ta krompir italijanskemu prebivalstvu že v decembru.

d Pasji kontumac so proglasili na področju mesta Ljubljane.

d Do nadaljnjih odredb velja zatemnitev od 18 do 6.

d 90 letnik je postal inž. Franc Žužek, gradbeni svetnik v p. v Ljubljani. Živjot!

d Železniški upokojenci naj dvignejo »Prijava za prejetje draginskih doklade, ki jih morajo predložiti vsi upokojenci in vdove vsako leto pri najbližnji edini, kjer so v staležu.

d Ker nista skrbno obdelovala posestev je prefekt v Padovi odvzel zemljo dvema gospodarjema v Cittadelli.

d Na 250.000 komadov cenijo število jablan v Ljubljanski pokrajini. V samem novomeškem okraju jih je nad 130.000 in so letos izredno dobro obrodile. Mnogo sadja so nakupile: Gospodarska zveza in Kmetijska družba, pa tudi Prostovoljna milica.

d Gasilstvo Ljubljanske pokrajine je bilo s posebno naredbo z dne 21. oktobra preurejeno v skupni Gasilski zbor, ki je podrejen neposredno Visokemu komisariatu in ga upravlja posebna komisija. Gasilska zajednica in krajevna društva prostovoljnih gasilcev so razpuščeni.

d Nagrado iz Ducejevega sklada za dvojčke so dobili: Kovač Rudolf in Ana iz Hotedrišice ter Mehle Franc in Marija iz Ljubljane.

d Ljubljanska Glasbena akademija. Letos se je vpisalo na Glasbeno akademijo 205 gojencev, med njimi 170 na Srednjo glasbeno šolo.

d Okrog nezgod. Janezu Šušteršiču, 30 letnemu delavcu, so padle pri nakladanju kame-

nite plošče, ga pokopale pod seboj, tako da je dobil notranje telesne poškodbe. — Velik škroplnik je 39 letni kuharici Neži Maričičevi padel na glavo in ji napravil hudo rano, da se je zatekla v bolnišnico. — Sofer Jože Merjasec, 41 let star, je bil tako nesrečen, da mu je para buhnila v obraz in ga močno opekla. — Delavčevemu, 1 leto staremu sinčku Igu, Plešku se je zvrnil lonec vrele kave. Dobil je opekline po vsem životu. — Posestnikovi hčerki, 8 letna Verica Melikova in 5 letna Jospina Jarčeva, stanujoči v Črni vasi na Barju, sta se potolkli po glavi in rokah tako močno, da so ju morali prepeljati v bolnišnico.

d Blaten dež. V starem delu mesta San Remo je te dni nekaj minut deževal blaten dež. Blato je pokrilo strehe in ceste ter ponosnilo razobešeno perilo.

d Prvo slano je prinesel letos v deželo sv. Martin na dan 11. novembra. Toplomer je ta dan prvič letos zdrknil pod ničlo.

d Nesreče. Pri padcu si je prebila lobanjo Marija Grabnarjeva, šestletna posestnikova hči v Vel. Gabru na Dolenskem. — Pri padcu si je zlomila nogo Marija Vidičeva, 63 letna preuzitkarica v Gabrovki pri Zagradu. — Poljska delavka Ana Koprivnikarjeva iz Slične je umrla, ker se je hudo potokla, ko jo je zgrabila božjast. — 67 letna posestnica Frančiška Žužkova v Velikih Laščah je tako nesrečno padla po stopnicah, da si je zlomila desno roko. — 50 letna posestnikova žena Ana Zgončeva na Igu se je na njivi ranila v desno nogo. Rana se je zastrupila in je bila žena prisiljena iskati pomoč na kirurškem oddelku bolnišnice. — Nekoliko naglušni Jure Jurkovič, 70 letni berač, je prišel na Ježici pod voz. Dobil je poškodbe po životu in je bil prepeljan v bolnišnico. — Posestnikova žena 35 letna Marija Ponikvarjeva iz Kozarij pri Viču je padla in si zlomila nogo.

Okrog sosedov

s Štajerske kmetice so med najbolj blagoslovljenimi materami v Nemčiji. Dokaz za to so številni častni križci. Na Štajerskem so doslej podelili 8649 zlatih, 6506 srebrnih in 9133 bronastih materinskih častnih križcev. Odlikovane matere so doslej imele okrog 143.000 otrok.

s Nemški znanstveni inštitut v Belgradu bo priredil tudi letno več tečajev srbsčine za Nemce, živeče v Belgradu.

s Hrvatska konjereja. Na državnem posestvu v Krušedolu pri Irgu so ustanovili žrebčarstvo. Poleg te ima Hrvatska še dve državni žrebčarni, eno v Kutjevu, drugo v Sarajevu. Državne kobilarne ima v Lipiku, Novemgradu, Boriku in Irganju ter zasebno grofa Elta v Vukovaru za lipicane in grofa Odescalchija v Iloku za arabe. Hrvatska konjereja se omejuje na lipicance, arabe, belgijske konje in nonijsko pasmo. Hrvatska ima sedaj nad 600.000 konj.

s Podporo v znesku 30.000 kun je dobil od hrvatske vlade varaždinski muzej, in sicer za izdajo vodiča po tem muzeju.

s 700 spodnještajerskih deklet so letos uvrstili v vojno pomožno službo.

s Narodnosocialistični vzgojni zavod, ki ga zaenkrat obiskuje 40 mladeničev, so odprli v Št. Vidu nad Ljubljano.

s Nesreča ne počiva. Pri nakladanju opeke v Leitersbergu pri Mariboru se je ponesrečil 52 letni delavec Rafael Salamun; razbit ima nos in preklano spodnjo ustnico. — 34 letnega delavca Franca Odra je v Mariboru zadela gugalnica in ga močno poškodovala na glavi. — Posestnikova hči Marija Pogorelnič je s šivanjo v roki padla. Pri tem se ji je šivanja zadržala v roko in se odlomila. — Levo roko si je pri delu zmečkal 46 letni mizar Ivan Stole iz Maribora. — 19 letna poljedelska delavka Ljudmila Strnad, zaposlena v Pecnici pri Mariboru, je pri stiskanju sadja prišla z roko v stiskalnico, ki ji je odtrgala vse prste.

s Uničevanje upornikov v Banatu. Policijski predstojnik v Banatu je izdal proglas na ljudstvo, v katerem ga poziva na borbo za uničenje zadnjih ostankov uporniških elementov, ki so se sedaj skrivali po koruznih poljih in posameznih gospodarskih poslopih zunaj vasi in naselij. Pri tej akciji mora soodelovati vsakdo. Za glavo vsakega upornika je razpisana denarna nagrada. Za voditelje izgreznikov in prevratnikov je nagrada večja.

s Nov Nedičev govor. Po zadnji preosnovi svoje vlade je imel srbska ministrski predsednik Nedič prejšnjo nedeljo na belgajskem ra-

NOVI GROBOVI

V Mariboru so umrli: zasebnica Angela Mlakar, stara 79 let; Franc Purčaj, star 73 let; 51 let stara posestnikova vdova Marija Mandl, V Sp. Polskavi je v starosti 61 let umrla Marija Štruc. — V Celju so umrli: 59 letni Leopold Krofelj, 67 letni Karel Breznik, 89 letna Amalija Kranjc in 83 letni Franc Ferjančič, vsi iz Celja. Dalje so umrli: 48 letni Anton Guček iz Mrzlega polja pri Jurkloštru, 60 letna Frančiška Tanšek roj. Piščanec iz Št. Jurja ob juž. žel., 31 letna Jožefa Kimovec roj. Serko in Marija Kolterer iz Turna pri Slivnici. — V Zalcu so pokopali 83 letno Ano Javornik roj. Zaurc. — V Mariboru sta odšli v večnost se sledeči zemljanki: 72 letna Ana v. Pister roj. Verdnik in 16 letna posest. hči Marija Kranjc iz Kapele. — V Vučenici je zapustil solzno dolino 78 letni upokojeni nadučitelj Marko Kogelink. — V mariborski bolnišnici je umrl 50 letni hlapec Ferdinand Pirš iz Maribora. — V Zalcu je v visoki starosti 84 let umrla zasebnica Marija Globovšek roj. Vabič. — V Ptujtu je umrl 70 letni trgovec in posestnik Ferdinand Štos. — V zdravilišču Topoljšici je po dolgi bolezni umrl v najlepší moški dobi 39 letni Iv. Franc, kapitan Donavske paroplovne družbe. — V Celju so umrli Mihael Rozman, Vinko Kokej, Anton Kamerer in Jožef Verdelak, vsi iz Celja; Rozika Kobula iz Topol pri Rogoški Slatini, Anton Strašek iz Stranj pri Smarju, Marija Glušič roj. Vanovšek iz Lipnja pri Dobrni, Franc Pustoslavšek iz Tiroseka pri Gornjem gradu, Mihael Novak roj. Založnik iz Šent Janža, Ana Magrič z Male gore pri Braslovčah, Jožefa Žilnik roj. Razgan iz Orle vasi pri Braslovčah in Blaž Zagoričnik iz Belih voda pri Sošanju. — V Mariboru je odšel v večnost sodnik Viktor Svetel. — V Amerik je umrl benediktinec in misijonar p. Venceslav Solar. — V Ljubljani so umrli: 85 letna Marija Legiša roj. Podbevšek, Katarina Ham vd. Pirc roj. Zorič, Marija Koprčavar, 78 letni učitelj v p. Avgust Pirc, 51 letni lesni trgovec Milan Klun, zvančični drž. žel. v p. Alojzij Golob, trgovec s sadjem in zelenjavo Ivan Bolta, Apolonija Krašković roj. Remžar in Peter Marincelj, gostilničar iz Hrastja. — Naj počivajo v miru Preostale tolaži Bog!

dju govor o nalogah svoje nove vlade. V svojih izjavanjih je Nedič zopet ostro obsodil prejšnje politike, za katere trdi, da so s svojim početjem spravili Srbijo v sedanje težko stanje. Omenja tudi lanskoletno nemire v notranjosti dežele, razna pustošenja in uničenja ter zagotavlja Srbe, da bo nova vlada že v kali brezobzirno zatrla vsak poskus novega najmanjšega nerada v deželi, pa naj pride od katere koli strani.

s Proslava 700 letnice proglasitve Zagreba za svobodno in kraljevsko mesto. Dne 15. novembra je bila v Zagrebu slovesna proslava 700 letnice, odkar je bil Zagreb proglašen za svobodno in kraljevsko mesto. Zjutraj tega dne je hrvatski metropolit in zagrebški nadškof pri sv. maši blagoslovil nov prapor Društva Zagrebčanov, zvečer istega dne pa je bila slovesna proslava v hrvatskem državnem gledališču.

s Na področju izliva Save v Donavo izvaja jo osuševalna dela. Letos so že velik del močvirja spremenili v plodne pokrajine in odstranili na desetine vagonov žab.

s Še nekaj nesreč. 34 letnega posestnika Emanuela Gavbija v Vicali je nekdo po nesreči z lovsko puško obstrelil na glavi. — 35 letna tovarniška delavka Alojzija Vrtačnik v Mariboru je padla s kolesa in se hudo poškodovala na glavi. — 15 letni učence Karel Očepek iz Maribora si je pri telodabih zlomil levo roko v komolecu. — 40 letni izvožček Jožef Trampuš v Mariboru je padel s kozla svoje kočije in se hudo poškodoval na zobeh.

Fotografiranje v človeškem trebuhu

Po dolgotrajnih poskusih se je nemškemu profesorju dr. Heinzu Kalku iz Berlina posrečilo, da je napravil s pomočjo nekovrstnega trebušnega zrcala zdravniško važne fotografske posnetke v trebušni votlini. To je zlasti mnogo vredno za razpoznavanje nevarnih notranjih oteklin. Bolezni na jetrih, n. pr. navadno ni mogoče raziskovati z rentgenom, s pomočjo trebušnega zrcala bodo pa lahko zdravniki tudi take bolezni hitro ugotovili in uspešno zdravili.

NAŠI VELIKI MOŽJE

P. Stanislav Škrabec

Eno izmed najvidnejših mest med slovenskimi jezikoslovci zavzema ime p. Stanislava Škrabca. Doma je bil iz Hrvače pri Ribnici, kjer se je rodil leta 1844. Gimnazijo je obiskoval v Novem mestu in jo končal 1865, nato pa je stopil prav tam v frančiškanski samostan in bil 1867 posvečen v mašnika. V Novem mestu je ostal nato še tri leta, 1870 pa ga je samostan poslal na graško vseučilišče, kjer je Škrabec v treh letih doštudiral slovansko, latinsko in grško jezikoslovje. Potem pa je odšel v Kostanjevico pri Gorizii v tamkajšnji frančiškanski samostan in postal profesor v domači samostanski gimnaziji, kjer je poučeval slovenščino, srbohrvaščino, nemščino, latinščino in grščino. Tako je Škrabec dolgo dobo svojega življenja služil Bogu, šoli in znanosti, v kateri je deloval nad štirideset let. Med prvo svetovno vojno je leta 1915 prišel v frančiškanski samostan v Ljubljano in tukaj 1918 umrl v 75. letu svoje starosti.

Škrabec se je z jezikoslovjem bavil skoraj 60 let. Imenujemo ga prvaka novejših slovenskih jezikoslovcev. Posebnih zaslug pa si je pridobil tudi kot izdajatelj in urednik »Cvetja z vrhov sv. Frančiška«, nekaj časa je bil tudi ravnatelj frančiškanske redovne gimnazije v Kostanjevici pri Gorizii.

Njegovo znanstveno delovanje se je začelo 1870, ko je v letnem poročilu novomeške gimnazije objavil prvo svojo znanstveno razpravo iz slovenskega jezikoslovja pod naslovom »O glasu in naglasu našega knjižnega jezika v izrekih in pisavi«. S to svojo razpravo je tako rekoč oral ledino v slovenskem jezikoslovju. K vprašanjem glasov in naglasa v slovenščini se je poznejša leta Škrabec zopet in zopet vračal in svoje jezikoslovno delo tudi zaključil s podobno razpravo pod naslovom »Naše glasoslovje v prozi in poeziji — iz leta 1915.

Škrabca imenujemo očeta slovenskega glasoslovja. Za svoje znanstveno delovanje se je kar najbolj temeljito pripravil s tem, da je izredno mnogo bral in študiral naše stare pisatelje, Trubarja, Dalmatina in Hrena. Posvetil pa se je tudi raziskavanju slovenskih narečij in še posebno raziskavanju zgodovine drugih slovanskih jezikov, pa tudi evropskih jezikov sploh.

Osnovo našega knjižnega jezika sta postavila Trubar in Dalmatin s svojim domačim narečjem dolnjščine. Poznejša doba je po Japlju, Kopitarju, Vodniku, Ravnikarju, Metelku in Prešernu to osnovo v toliko spremenila, da jo je razširila na vsa narečja na bivšem Kranjskem. Ko pa je prišla doba romantike, so slovenski ilirici in Levstik poskušali dolnjščino kot osnovo našega knjižnega jezika popraviti zlasti v tem smislu, da so šli daleč nazaj v dobo praslavonščine. Škrabec pa se je vsem tem nazorom, zlasti Levstikovim, z vso silo uprl in zopet utemeljil dolnjščino kot osnovo našega knjižnega jezika, češ: stara slovenščina pred 16. stoletjem le imej svoje pravice, naši novi slovenščini zato ne jemljimo njenih!

Po prvi razpravi je Škrabec za deset let utihnil in ves ta čas kar najmarljiveje študiral slovenski jezik. Leta 1880, pa je začel s svojim »Cvetjem z vrhov sv. Frančiška« in na njegovih platinah začel priobčevati svoje temeljite jezikoslovne razprave, ker jih pač drugam niso hoteli sprejeti. Tako je na zunaj čisto preprost nabožni list postal najznamenitejši časopis slovenskega jezikoslovja v tistem času.

Škrabec je smatral za svojo prvo nalogo, da natančno določi pravo izreko naše knjižne slovenščine, nato pa tej izreki primerno sestavil tudi pravopis, po katerem se morajo ravnati vsi pisci. V resnici je odstranil iz našega knjižnega jezika zelo mnogo tujeja, nezdružljivega, papirnatega. Na drugi strani pa je v svoji preveliki doslednosti tudi marsikaj pretiral in z mnogimi spremembami, ki jih je

hotel uvesti v naš knjižni jezik, ni zmagal, ker so se pač mnogotere stvari v našem pisnem jeziku že davno pred njim ustalile. Izredno veliko je Škrabec storil za raziskovanje slovenskega glasoslovja, naglasa in sklanje. O vseh teh stvareh je napisal nešteto člankov in razprav in se tako rekoč vse svoje življenje bojeval za zmago edino pravih načel v slovenskem knjižnem jeziku. Prav zaradi neštetihih drobnarij, s katerimi se je pečal, in zaradi pogoste polemike s svojimi nasprotniki, ni vse življenje mogel priti do urejenega pisanja slovenske slovnice.

Leta 1916, je začel urejevati svoje spise, ki jih je bila pripravljena izdajati Leonova družba. Toda prišel je samo do tretjega snopiča prvega zvezka svojih zbranih spisov. Po njegovi smrti je jezikoslovec dr. Anton Breznik priredil še četrty snopič prvega zvezka, nadaljevanje pa je potem zastalo. Tako je še danes po večini raztreseno po raznih letnikih »Cvetja z vrhov sv. Frančiška«, dasi je med njimi premmogo takih stvari, ki bi jih moral poznati vsak, kdor hoče prijeti za pero. P. Stanislav Škrabec je v svojem dolgem skoraj šestdesetletnem znanstvenem delovanju v slovenskem jezikoslovju napisal tako pomembne razprave, da ga štejemo med naše največje može polpreteklega časa.

PRAVNI NASVETI

Kdo je plačnik za društvo. I. S. Š. — Neko društvo je naročilo različne potrebščine. Sedaj jih ne more plačati. Dobavitelj terja blagajnika osebno, češ da jih je on naročil. V resnici je na odborov sklep izvršil naročilo in se domenil za eno tajnik. Kdo je dolžan plačati: društvo, celotni odbor, vsak osebno, blagajniški tajnik? — Če je naročil potrebščine odbornik, in pri tem povedal, da naroča za društvo, in je dobavitelj postal naročeno blago na naslov društva, potem lahko zahteva plačilo le od društva. Tožiti mora društvo, in ko bo sodba pravomočna, bo lahko zahteval rubež društvene imovine; odborniki društva niso solidarni plačniki za društvene dolgove, razen, če so s svojim protipravnim ravnanjem društvo zadolžili. Če pa je odbornik naročil pri dobavitelju potrebščine, a ni prav nič omenil, da kupuje za društvo, in si je te kupljene potrebščine tudi sam prevzel, ali si jih dal na svoj naslov poslati, potem ima trgovec pravico, da od naročnika osebno zahteva plačilo in odbornika osebno toži za plačilo. V tem primeru ostane odborniku le pravica regresna do društva.

Spremenjena oporoka. N. D. — Neki osebi, ki je umrla, ste več let opravljali razne poste. Obljubljala vam je, da vam bo zapustila večjo vsoto denarja in zato niste zahtevali plačila za svoje delo. Pred smrtjo pa je ta oseba svojo prvotno oporoko, v kateri vam je volila večji znesek, spremenila in vas je čisto izpustila. Vprašate, če bo sodišče priznalo vašo terjatve brez drugih dokazov. — Poravnava svoje terjatve morate zahtevati od dedičev. Ako dediči ne bodo priznali terjatve, jih boste morali tožiti in dokazati vašo terjatve. Brez dokazov vam sodišče ne bo moglo nišesar prisoditi. Ker nimate prič, bo sodišče moralo pač zaslišati tudi stranke. Če bo vaša izpovedba, podprta s posrednimi dokazili (prejšnja oporoka) zadostno prepričevalna za obsolj terjatve, bošče s težbo uspele. Seveda bo sodišče odločalo na podlagi dokaznega materiala, ki ga bo zbralo po predlogu obeh strank.

Nepoštena dolžnica. G. S. N. Zaročenki prijatelj ste posodili 700 lir, ki jih je nujno rabila, in obljubila vrniti. Preteklo je že več mesecev, pa dolga ne more vrniti kljub temu, da je že poročena in jo ponovnokrat vidite vedno v novih oblekah. — Dolg ponovnokrat vidite vedno v novih oblekah. — Dolg vam je dolžna vrniti samo ona sama in ne tudi njen mož, ker takrat, ko ste li denar posodili, še ni bila poročena. Da ne boste imeli še več etročkov

ZGODBICE

Boj z morskjo pošastjo

Na morskem dnu živi mnogo živali, ki so kakor pošasti ter potapljalcu silno nevarne. Najbolj nevarni so v morju morski volkovi, ki napadajo človeka in ga požoro. Takih nesreč je vedno dovolj. Boj z njimi ni lahek. Marsikak kopalec, ki se je neprevidno oddaljil od brega, je svojo neprevidnost že plačal z življenjem. Zlasti nevarna pa je ta velika zver potapljalcem, ki se spuščajo na morskno dno po svojih opravkih.

Morski volk pa ni edina taka nevarna zver. Na morskem dnu so skrite še druge velike nevarnosti, med katerimi so največje tako imenovani polipi ali sipe. To so prav velikanske morske živali, ki imajo spredaj včasih do 2 m dolge rokam podobne tipalke, s katerimi se oklenejo svoje žrtve ter jo potegnijo za seboj in umore. Taka zver je ena sama ogromna mišica. Boj z njimi je zaradi tega tako težak, ker ji težko prideš do živega. Najbolj pojasnitve to nevarno zver dogodek, ki se je pred več leti zgodil v avstralskih vodah.

Potapljalac Mac Rav se je spustil na morskno dno kakih 20 m globoko. Na sebi je imel potapljaško opravo, da voda ni mogla vdirati vanjo. Da je lahko dihal, je imel poleg vrvi, s katero je bil privezan na ladjo, na šlemu pritrjeno še gumijasto cevko, skozi katero je prihajal zrak pod šlem, da je mož lahko dihal. Kakor vsi potapljalci, je imel za svoje orožje v rokah še dolg nož. Vendar je svoje orožje težko sukal, ker ga je pač ovirala taka oprava. Na morskem dnu bi bil moral popraviti iekleno mrežo, ki je bila tam razpeta.

Komaj pa je mož prišel na dno, se ga je že oklenila velikanska morska sipa, ki je imela do 2 metra dolge tipalke. Začel se je boj za življenje in smrt. Cele tri četrt ure je žival držala moža v svojem nevarnem objemu ter ga skušala potegniti za seboj. V notranosti čelade je bila pritrjena tudi telefonska naprava, po kateri je Rav mogel telefonirati na vrh, kaj se dogaja pod vodo. Zgoraj je pazil na njegove ukaze njegov pomočnik James Hill, ki ga je spreletela mrzla zona, ko je slišal, da je njegovega gospodarja zagrabila ta strašna morska pošast.

Žival je najprej brizgnila iz sebe črno tekočino, ki je tako črna, da zatemni več metrov na okoli vse morje, da ni mogoče nič videti. Tako Rav nekaj časa ni nič videl, marveč je skoraj kar tja v en dan suval s svojim nožem. Pomočnik ga je hotel rešiti ter ga potegniti na vrh, Rav pa mu je zaklical, naj tega ne stori, ker bi se utegnila pretrgati gumijasta zračna cev. Zato se je Rav kar sam boril pod morjem s pošastjo.

Pošast je moža najprej pograbila za levo roko ter ga potisnila ob ieklene mreže, ki jih je mislil popraviti. Mož pa je neprestano mahal in suval z nožem, pri čemer je moral še paziti, da si ni prerezal svoje gumijaste oprave.

»Pošast me ne spusti. Ne veriamem, da bi živ prišel na vrh.« Tako je Rav še telefoniral svojemu pomočniku.

Končno je Rav uvidel, da pošasti ne bo kos. Zato je vendarle vzel svojemu pomočniku, naj ga potegne na vrh, čeprav bi se pri tem pretrgala zračna gumijasta cev. K sreči pa je cev vzdržala in moža so trdno potegnili na vrh. Pošast pa se ga je tako oklenela, da so tudi nio z možem vred potegnili iz morja na ladio, kjer so jo s sekirami pobili. Rav sam ti je bil zadel s svojim nožem 11 velikih ran, pa se še zmenila ni za nje. Še le pod sekirami je končala.

Komaj so Ravu sneli čelado z glave, je omedlel. Saj tudi ni nobeno čudo.

in se vam ta nevhvaležna oseba ne bo končno šu posemehovala, vam svetujemo, da vložite z ubočinim sprječalom tožbo pri sodišču na vračilo posejila. Ko postane sodba pravomočna, pa na leti način predlagajte rubež. Če bo to brezuspešno, jo lahko prišilite, da prišede razodetno prisego o svojem imovinskem stanju. Če jo boste vtrajno zasledovali z izvršbami, se bo najbrž vdala in odplačala dolg z vsemi etročki.

ZA FANTE OD FARE

IZ DNEVNIKA ŠPORTNIKA TOMAŽA

Na tekmah v Kelmorajnu

Po končanih počitnicah je Tomaž spet odšel v tujino. Tokrat ni šel več v »neznani svet«, temveč v šolo, kjer je imel že svoje znanec in prijatelj ter v mesto, kjer je vedel, da ga čaka soba, postelja in vse tisto, kar potrebuje človek za vsakdanje življenje. Ko je potoval prvič iz Ljubljane v Berlin, mu še na misel ni prišlo, da bi se lahko kje med potjo ustavil, si ogledal znamenitosti mesta, prenočil in potoval spet naprej. Sedaj je uredil tako, da je potoval čez slikovito alpsko pokrajino po dnevih, zvečer pa je prispel že v Monakovo. Tam si je naročil kot izkušen popotnik znamenito bavarsko belo klobaso z zeljem in krompirjem. Tudi prenočeval ni v kolodvorski čakalnici, kakor bi bil storil prvič, temveč lepo v hotelu.

Ko je bil že nekaj tednov v Berlinu, je prejel iz Ljubljane pismo nekako naslednje vsebine:

»Povabljeni smo v Köln na mednarodne tekme. Določili smo, da boš tekmoval tudi ti in ti pošiljamo predpisane vaje.«

Ce bi bil prejel Tomaž tako pismo pred letom, bi skakal od veselja do stropa. Sedaj pa ga je sprejel bolj kot dolžnost. Ni bil več fant, ki bi se rad ob vsaki priložnosti postavil, temveč napol mož, ki se zaveda, da se ne uči zase. Tomaž ne bo tekmoval, temveč telovadni in športni učitelj. Ta pa ne sme misliti na svoje mišice in na lastno telesno zmogljivost, temveč na znanje in izkušnost v mnogoterih panogah.

Kljub temu pa se je Tomaž resno pripravil na svoj mednarodni telovadski krst. Bil je sicer že član rimske vrste, toda takrat so imeli smolo; tekme so v zadnjem hipu odpovedali in tako je odpotovala četa fantov z nabrekli mišicami samo na izlet in romanje. Spored mednarodnih tekem v Kölnu je obsegal vaje na orodju in lahko atletiko. Teke, skoke in mete je treniral Tomaž z vneto, vaj na orodju pa se je naučil bolj »z glave« kot pa na orodju. Ni bilo časa, zakaj nogomet mu je delal preglavice, plavanje je preveč mečalo mišice, hokej na travniku pa je bil preveč mikaven.

Z Ljubljancami se je Tomaž dogovoril, da se bodo našli v Kölnu ta in ta dan, to in to uro na stopnišču znamenite katedrale. Tako se je tudi zgodilo. Tomaž je čakal nekaj minut pred eno na stopnišču in prav takrat je prišel ljubezniv odbornik, s katerim sta se pristrčno pozdravila. Oh, lepo je dobiti v tujini znanec in prijatelj! Bila sta dva odbornika iz Ljubljane dva tekmovalca, Tomaž pa je bil tretji.

Naslednjega dne so se odpravili z avtomobilom čez Reno na veliko tekmovališče, ki je bilo v resnici en sam športni park. Mikavno bi bilo ogledati si kolesarski stadion, letno plavalnišče, igrišče za odrasle in za otroke, toda za vse to ni bilo časa. V telovadnem stadionu so že čakali zastopniki Švicarjev, Belgijcev, Francozov, Nemcev, Čehov in drugih narodov.

Slovenci so se hitro preoblekli ter se podali v tekmovalno arenjo. Ivo in Vomaž sta se udeležila mešanega tekmovanja v orodni telovadbi in lahki atletiki, Leo pa je poskušal svojo srečo med atletskimi veljaki. Ivo se je še pozdravil z znanci, s katerimi se je boril v Strassburgu in Brnu, potem pa je šlo zares.

Teško je popisati vso zbranost in moč, ki sta potrebni ob redkih priložnostih, ko prideš v svet, da se pomešiš z najboljšimi. Takrat čutiš, da ti nabrekajo mišice in takrat ni vaje, ki

bi ti jemala poguma. Tomaž in Ivo sta bila že po prvih nastopih med najboljšimi. Gledalci so to kmalu opazili in so ju spremljali od točke do točke. Na drogu pa je imel Tomaž hudo smolo: ko se je zanosil vrtel na razgretem orodju je začutil, da ga je strahotno zabolelo v dlaneh. Stisnil je roke in izpeljal vajo do konca. Ko je prikorakal v vrsto in se postavil v »odmore«, si je šele ogledal dlani: na obeh je manjkalo za novce kože. Vso debelo kožo si je odtrgal do živega.

Da bi odstopil, mu še na misel ni prišlo. Sedaj si tu, sedaj moraš zdržati! Konec tekmovanja je bil za Slovence nad vse zadovoljiv: Ivo je bil prvi, Tomaž četrti, Leo pa je dosegel v lahki atletiki precej visoke znamenke. Ko so sedli spet v avtomobil, so se počutili kakor dijaki po težkem izpitu. Ivo je bil vesel, ker ga je čakal venec zmag. Tomaž je bil ponosen na svoje dlani, Leo pa je priganjal soferja, naj vozi kolikor more in mu obejal napitino. Tako je bilo v Kölnu leta 1927.

Vročah je zdravie

Omela, bela omela, ptičji lim — viscum album, je vedno zelen do pol metra visok grmiček, ki raste kot zajedalec na sadnem drevju, hrastih, borih, topolih itd. Listi so temno ali olivnozeleni in trdi. Ker je rastlina dvodomna, ima ženski grmiček svetlo rumene ali bele jagode, ki so zelo lepljive.

Omelo rabimo v domačem in znanstvenem zdravilstvu, ker nekatere snovi, ki pa se niso popolnoma znane, vplivajo na obtok krvi. Zdravi tega rabimo omelo pri poapnenju žil, premočnem omočnem krvnem pritisku, pri raznih krvavitvah, krvavenju iz pljuč, krvotoku in premočni menstruaciji. Bela omela pa blaži tudi bolečine pri glavobolu in krčih, pomirja srce in učinkuje blažilno pri padavici, pomiri živce in ureja prebavo.

Za zdravljenje nabiramo mlade enoletne veje in liste, ki jih razrežemo in posušimo. Nabiramo jih novembra, decembra in januarja. Ker se posamezne vrste, ki rastejo na različnem drevju, tudi med seboj razlikujejo po sestavi, nabiramo in rabimo v prvi vrsti le one rastline, ki rastejo po hrastovih drevsih, ker so te najbolj zdravilne.

Dr. Colbatsch traja, da je mogoče s čajem bele omele ozdraviti božjast, zlasti še božjast otrok. Zelo priporoča omelo tudi pri krčih. V ta namen skuhamo 30gr bele omele na 1 l vode. Čaj spijemo v treh obrokih, vsakokrat po skodelico, in sicer pred jedjo. Iz zdravniškega vestnika zvezmo, da je zdravnik Dr. Frager ozdravil v pričetku 20. stoletja od 11 božjastnih bolnikov z omeleinim čajem 9 oseb. Tudi ljudski dobrotnik Kneipp je imel v zdravljenju božjasti z omelo čudovite uspehe. On je zdravil na sledeči način: bolniku je dal zavrti zjutraj eno žlico olivnega olja, proti večeru pa 1 noževico konice omele praska.

Za krče otrok zmešamo omelein prašek s praškom baldrijanove korenine ali pa skuhamo obarvo iz 8gr omele v 2 kozarcih vode.

Pri krvavitvah, premočni menstruaciji, krvotoku iz pljuč in motnjah krvi pijemo trikrat na dan omelein čaj, ki mu dodamo 1—2 noževi konice santolovega praška.

Še boljše zdravilo od čaja je izvleček, kjer samo namakamo 10—12gr razrezanih omelelinih listov in stebel v treh skodelicah vode vsaj šest ur.

Konoplja, belica, črnica, pleskavica — cannabis sativa — je vsem znana rastlina, saj se skoraj povsod goji kot poljska rastlina. V zdravilstvu rabimo seme, ki vsebuje izredno mnogo težkega olja in poleg drugih snovi še kanabinol, ki je sestavina hašiča, ki povzroča, če ga kadimo, prijetno opojnost, a umiruje živce in privede človeka, ki se je kajenja hašiča vdal, do blaznosti. V znanstveni medicini se konoplja ni uveljavila, ker vpliva precej nesigurno, vendar se v ljudski medicini precej uporablja.

Brazde ženskih cvetov, ki se nabirajo v

toplejših krajih, so že od nekdaj rabili za zdravljenje zoper kolero. Prav tako zdravijo migreno, katarje in boleznin materine.

Pri putiki, revmatizmu, trešljiki, nevralgiji, pri krčih v mehurju, kamnih v ledvicah, kašlju in kožnih izpuščajih skuhamo 3—5gr mešanice konopljinoga semena in listja.

Izvlaček iz hašiča se priporoča kot izborno sredstvo zoper migreno. Jemljemo ga več tednov po manjših dozah. Seveda je mogoče tako zdravljenje samo z zdravniško pomočjo. Proti zlatenici se je obneslo zdravilo iz štirih žlic obare od zmečkanega semena, ki smo ga skuhalo v litru mleka. Zdravilo spijemo počasi tekem dneva.

Pri zaprtju ledvic in polucijah pomaga, če spijemo dnevno po pol litra mleka, v katerem smo skuhalo 30gr konopljinoga semena. Ker same žene na vodo, se priporoča proti revmatizmu, dobro je, če dodamo semenu še polovico posušenihih listov konoplje.

Zunanje se konopljo zelo redko rabi. Nekateri zatrjujejo, da je mogoče popolnoma ozdraviti revmatizem, če se bolni ud zavije v konopljno vlaknino, s katero delajo vrvi. Dobl se pri vrvjarjih. Močnik iz konopljinoga semena se uporablja, sicer bolj malo, za obkladke pri šeni in revmatičnih bolečinah. Tinktura konopljinoga cveta baje zdravi vnetja. Bolečine opeklin lajšajo sveže in stolčne korenine konoplje. Prav tako polagamo zmečkane korenine in liste na osteokline in vnete žleze.

Računi iz človeškega življenja

Strokovnjaki so izračunali, da človek, ki živi 70 let, raztrga približno 110 parov čevljev in 200 parov nogavic. Brije se do 2000 krat. Porabi okrog 100 oblek. Vode porabi 20 do 30 tisoč hl. Klobukov ponosi okrog 50, sukenj do 20 itd.

Bolgarske ljudske knjižnice

Bolgarsko časopisje je objavilo pred kratkim letopis o delu za ljudsko izobrazbo. Po njem posnemamo, da ima Bolgarija že 3000 narodnih čitalnic, ki premorejo skupno 2.613.000 knjig. Knjižnice so minulo leto nabrle 7560 milijonov levov. Pač lep dohodek, ki omogoča redno nabavo novih knjig.

Besarabija ali Transilvanija

Transnistrija se imenuje prejšnja ruska Besarabija, ki je sedaj pod romunsko oblastjo. Te dni so objavili v Bukarešti nekatere podatke, kako je bilo v tej deželi prej in kako je sedaj. Transnistrija ima 2,24 milijona prebivalcev, Besarabija pa jih je imela 3,49 milijona. Romunska uprava je našla v tamošnjem kmetstvu 3103 kolhoze in 1404 sovhoze. Pod sovjetsko upravo je kmetom ostalo 8—12 odstotkov pridelka, dočim sedaj pod romunsko upravo ostane kmetom 20—25 odstotkov.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Smrekovo šreslo
lepo, zdravo suho in
jeziče kupi vsako ko-
lično usnjarna Lavrič
J., št. Vid pri Sučni,
Ljubljana.

Polhove kože
In kože od vseh divjih
živali stalno kupuje
ZDRAVIL, trgovina,
Ljubljana, Stari trg
št. 30.

Preklic!
Sušteršič Jernel, pos.,
Hrušica št. 10, Izjav-

ljam, da ne prevzema
nobene odgovornosti za
jih naredila brez mo-
je vednosti in moje
odobritve moja žena
Marija roj. Hočevar,
bivajoča: Hrušica 12,
Jerne Sušteršič, Hru-
šica št. 10.

Sena za konje
kupim več vagonov. B
Ponudbe s ceno fran-
ko vagon pod »Obvez-
na dobava« št. 6230
na upravo lista.

Čitajte in širite »Domoljuba«!

ZOBOTREBCE

vseh vrst kupuje po najvišjih cenah

M. PAKIČ — LJUBLJANA
Sv. Petra nasip št. 27

»Domoljuba« stane 24 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnino, inserate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 46-64. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Količek. — Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.